

Kuntaliiton EU-edunvalvonnan painopisteet 2021

Kuntaliiton hallituksen työvaliokunta 28.1.2021

Ursula von der Leyenin komission ohjelma vuosille 2019-2024

Komission kuusi tavoitetta

- 1. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma
 - 2. Euroopan digitaalinen valmius
 - 3. Ihmisten hyväksi toimiva talous
 - 4. Vahvempi EU maailmannäyttämöllä
 - 5. Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen
 - 6. Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle
-
- Komissio toimeenpanee tavoitteita vuosittain julkistettavaan työohjelmaan sisältyvillä lainsäädäntö- ja strategia-aloitteilla.

Euroopan komission työohjelma 2021

”Elinvoimainen unioni epävakassa maailmassa”

- Kuntaliitto määrittelee vuosittain EU-edunvalvonnan painopisteet Kuntaliiton strategian ja Euroopan komission työohjelman pohjalta.
- Painopisteet toimivat Kuntaliiton EU-edunvalvonnan pohjana kotimaassa ja Brysselissä.
- Edellisten lisäksi KL tarkastelee EU-edunvalvonnan painopisteitä sekä kansallisten tarpeiden että komission työohjelman painopisteitä priorisoimalla
- Komission työohjelmassa on 44 aloitetta, joissa on useita alakohtia
- Komissio ilmoittaa etukäteen aloitteiden julkistamisajankohdan kvartaaleittain (Q1/2021 – Q4/2021).

Kuntaliiton EU-edunvalvonnan painopisteet 2021

- 1. EU:n ohjelmakausi 2021–2027 -tärkeää elvytys ja uusi kasvu**
- 2. EU:n kaupunkipolitiikka - kaupungit elinvoiman edistäjinä ja talouden moottoreina**
- 3. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal)**
- 4. Euroopan digitaalinen valmius**
- 5. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma**

1. EU:n ohjelmakausi 2021–2027

Elpymis- ja palautumistukivälineet, koronakriisiin vastaaminen - taustaa:

- Elpymis- ja palautumistukiväline (Rescue and Recovery Fund, RRF) on osa laajempaa Next Generation EU -elpymisvälinettä. RRF:n lisäksi siihen kuuluvat REACT-EU, Horisontti Eurooppa, InvestEU, maatalouden kehittämisrahasto, oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF sekä rescEU).
- Suomen kestävän kasvun ohjelma on koronakriisistä selviytymiseen ja uuden kasvun pohjan luomiseen tarkoitettu ohjelma, jonka tavoitteiden toteutumisessa myös kaupungeilla ja kunnilla on merkittävä rooli.

Vastuuhenkilö: Annukka Mäkinen

1. EU:n ohjelmakausi 2021–2027

Kuntaliiton vaikuttamistavoitteet elpymisen ja uuden kasvun osalta:

- Kuntien näkökulmasta on tärkeää viedä eteenpäin investointeja, jotka tukevat energiamurrosta, ilmastotoimia ja saavutettavuutta, edistävät innovaatioita ja digitalisaation hyödyntämistä sekä tukevat työllisyyttä ja osaamisen kehittämistä.
- Kunnat ja alueelliset toimijat on tärkeä ottaa mukaan uudistuskokonaisuuksia tukevia hankkeita koskevaan päätöksentekoon.
- Elpymisen näkökulmasta on keskeistä saada ohjelmatyö käyntiin mahdollisimman nopeasti vuonna 2021. Hanketoimien käynnistämisessä on tarvittaessa oltava valmius ottaa kansallista riskiä rahoituksessa.

1. EU:n ohjelmakausi 2021–2027

Kuntaliiton vaikuttamistavoitteet ohjelmakauden käynnistyessä:

- Vihreämpää ja vähähiilisempää Eurooppaa tavoiteltaessa on tärkeää turvata alueelliset ja paikalliset mahdollisuudet jatkaa ilmasto- ja kiertotaloustoimia.
- Huolehdimme osaltamme siitä, että kunnat ovat jatkossakin mukana alue- ja rakennepolitiikan tavoitteiden toteuttamisessa. Kuntien rooli paikallisen elinkeino- ja työllisyyspolitiikan sekä alueellisen ilmastotyön hoidossa kytkeytyy tiiviisti elpymistoimenpiteiden toteuttamiseen.
- EU-rahoitusta on voitava käyttää myös työllisyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen.

Aikataulu-arvioita vuodelle 2021:

- Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelma (RRF): luonnos helmikuun alussa, lopullinen ohjelma jätettävä komissiolle huhtikuun loppuun mennessä
- Rahoituksen ensimmäisestä erästä tarkemmat päätökset v. 2021 ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä maaliskuussa
- REACT EU – nopeaa kolhujen paikkausta: varojen indikatiivinen jako alueille tammikuu, hakukierrosten käynnistyminen helmi-maaliskuu, ensimmäiset rahoituspäätökset huhtikuu, ensimmäisten hankkeiden käynnistyminen touko-kesäkuu
- Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027: ohjelmaluonnoksen viimeistely tammikuu, kuuleminen helmikuu, EU-asetukset toukokuu, ohjelman hyväksyminen komissiossa heinä-elokuu, kansallisen ohjelmatyön käynnistäminen syyskuu

2. Kaupunkipolitiikka

Taustaa:

- Kaupungit yhdistävät ihmisten sosiaalisia ympäristöjä ja edesauttavat yritysten ja työntekijöiden verkottumista.
- Tämä luo edellytyksiä talouskasvulle, viennille sekä digitaalisten tuotteiden kehittymiselle.
- Talouspolitiikan koordinoinnissa kaikkialla Euroopan unionissa on huomioitava mm. kohtuuhintainen asuminen, kasvava eriarvoisuus ja pitkän aikavälin investoinnit

Vastuuhenkilöt: José Valanta, Henrik Lönnqvist

2. Kaupunkipolitiikka

Kuntaliiton vaikuttamistavoitteet:

- Kaupunkialueiden kestävien liikennejärjestelmien luominen ja rahoitus ovat tärkeä kehittämiskohde.
- Kaupunkikysymykset ulottuvat toiminalliselle kaupunkiseudulle.
- EU:n kaupunkiagenda (Urban Agenda) ja EU:n kestävää kaupunkikehitystä käsittelevän Leipzigin peruskirjan (Leipzig charter) uusiminen ovat Suomen kaupunkien näkökulmasta kannatettavia.

3. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal)

1. Energiatehokkuusdirektiivi (Q4/2021, Vesa Peltola)
2. Kiertotalouspaketti (Q4/2021, Tuulia Innala)
3. Biodiversiteettiä ja myrkyttöntä ympäristöä koskeva paketti (Q2, Miira Riipinen)
4. Kestävä ja älykäs liikkuminen (Q3, Johanna Vilkuna, Alina Koskela)
5. Euroopan laajuiset liikenneverkot (Q3, Johanna Vilkuna, Alina Koskela)

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal)

Taustaa

Kuntaliiton edunvalvontatoimet keskittyvät komission työohjelmaan sisältyviin uusiin aloitteisiin:

- Komissio uudistaa ilmasto- ja energialainsäädännön vastaamaan tavoitetta päästöjen vähentämisestä vähintään 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasoon verrattuna. Energiatehokkuusdirektiivin tarkistaminen on erityisen tärkeää kuntien kannalta.
- Vuonna 2021 komissio aikoo jatkaa kiertotaloutta koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa tarkastelemalla ekologista suunnittelua, kestäviä tuotteita ja erityisesti kiertoelektroniikkaa.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal)

Taustaa

- Komission myrkytöntä ympäristöä koskeva paketti ja biodiversiteettistrategia vaikuttavat merkittävästi kuntien ympäristötoimiin. Strategian mukaan kaikkien yli 20 000 asukkaan kuntien tulisi laatia nk. viherryttämissuunnitelma vuoden 2021 loppuun mennessä.
- Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtymisessä on huomioitava alueelliset eroavaisuudet. Älykkäistä liikennejärjestelmistä annettu direktiivi tarkistetaan vuonna 2021.
- Suomen yhteyksien kannalta on ensiarvoisen tärkeää eurooppalaisen liikenteen TEN-T ydinverkkokäytävän jatkaminen Helsingistä Tornion kautta Luulajaan asti. Tämä vahvistaa arktista ulottuvuutta ja lisää EU-tukikelpoisten hankkeiden määrää Suomessa.

Energiatehokkuusdirektiivi

- Energiatehokkuusdirektiivin tarkistamisessa kunta-alaa koskettaa erityisesti artikla 5, sillä artiklan muutos saattaa merkitä nykyisen 3 prosentin pakollisen vuotuisen energiasaneerausvelvoitteen laajentamista keskushallinnon rakennuksista myös kuntien rakennuksiin.
- Suomen erilaisten kuntien vaikuttavien ilmastotoimien kannalta esitys on ongelmallinen ja sitä on sellaisenaan syytä vastustaa yhteistyössä valtiovallan kanssa.
- Muita 55-valmiuspaketissa tarkasteltavana olevia, kuntasektorille merkityksellisiä direktiivejä ovat erityisesti rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (EPBD), uusiutuvan energian direktiivi (RED II), energiaverodirektiivi sekä liikenteen vaihtoehtoisen energian julkisia tankkausasemia ja latauspisteitä koskeva ns. jakeluinfradirektiivi. Näiden lisäksi myös muita 55-valmiuspaketin aloitteita on syytä seurata.

Kiertotalouspaketti

- Täytäntöönpanossa on erityisen tärkeää ottaa huomioon myös kuntien näkökulmat, jotta Eurooppaan saadaan koko yhteiskunnan kannalta toimiva kiertotalousmalli.
- Jätehuollon kehittämisessä on muistettava, että julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva yhdyskuntajätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja.
- Kuntalaisten jätehuollon kehittämisen ja toimeenpanon kokonaisvastuun tulee pysyä julkisella taholla.
- Erityisesti pakkausjätteiden tuottajavastuun muutoksissa tulee ottaa huomioon kuntien merkittävä rooli asumisen jätehuollossa ja mahdollistaa niille riittävät toimivaltuudet. Muutoin on riski siirtyä osaoptimoivaan ja tehottomaan kiertotalousmalliin.

Biodiversiteettiä ja myrkytöntä ympäristöä koskeva paketti

- Kuntaliitto pitää tärkeänä, että biodiversiteettistrategian toimeenpanossa kuntien rooli monimuotoisuustavoitteiden toimeenpanijoina ymmärretään monipuolisesti ja samalla huolehditaan kuntien mahdollisuuksista yhteensovittaa maankäytön muut tarpeet luonnon monimuotoisuustavoitteisiin.
- Kuntien luonnonsuojelua edistäviä kannustimia on vahvistettava siten, että ne mahdollistavat laajasti erilaisia paikallisesti hyväksyttäviä luonnonsuojelutoimia erityisesti suojelualueiden ulkopuolella
- Biodiversiteettistrategian toimeenpanossa luonnon monimuotoisuuskyseä tulee tarkastella yhdessä ilmastokysymysten kanssa. Tavoitteena tulee olla luonnonsuojelun valtavirtaistaminen, ja erityiskysymyksenä on syytä tarkastella luonnon monimuotoisuuden hyvinvointivaikutuksia kiivaasti kaupungistuvassa Euroopassa.

Biodiversiteettiä ja myrkytöntä ympäristöä koskeva paketti

- Puhdas ympäristö luo pohjan myös kuntien tuottamille peruspalveluille, kuntalaisten hyvinvoinnille ja puhtaasta ympäristöstä riippuvaisille elinkeinoille.
- Tulevaisuudessa olisi keskityttävä yhä enemmän voimassa olevan lainsäädännön tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja kehittämiseen.
- Suomen kaltaisissa maissa, joissa paikallisilla viranomaisilla on huomattava vastuu ympäristösäädösten toimeenpanossa ja niiden valvonnassa, tulee toimeenpanon tuki kohdistaa kuntiin.
- Kuntien tarpeet sekä kuntien ja maakuntien erityisolot tulee huomioida nollapäästösuunnitelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Suunnitelmalla ei tule luoda ylisääntelyä, joka vaarantaa kuntien tuottamia, ympäristön tilaa parantavia välttämättömyyspalveluja, kuten kohtuuhintaisen ja kattavan vesihuollon.

Kestävä ja älykäs liikkuminen

- Liian tarkkaa sääntelyä EU-tasolla tulee välttää. Paikallisilla ja alueellisilla julkisilla toimijoilla tulee olla harkintavaltaa valittaessa paikallisiin olosuhteisiin sopivimmat kustannustehokkaimmat ratkaisut.
- Älykkäistä liikennejärjestelmistä annettu direktiivi tarkistetaan vuonna 2021. Siihen sisältyvällä multimodaalista lipunmyyntiä koskevalla aloitteella tulee edistää kestävää ja sujuvaa liikkumista EU-alueella.
- Aloitteen toteutuksessa on kuntien kannalta keskeistä, että julkisilla ja yksityisillä toimijoilla on yhtäläiset velvollisuudet datan avaamisen vaatimuksissa ja että kuntien ja alueiden käsissä säilyvät keinot ja mahdollisuudet ohjata liikkumista kohti kestävyys tavoitteita.
- Kaupunkiseutujen mahdollisuudet kehittää joukkoliikennejärjestelmäänsä kokonaisvaltaisesti EU:n palvelusopimusasetuksen pohjalta tulee jatkossakin turvata.

Euroopan laajuiset liikenneverkot

- Suomen yhteyksien kehittämisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää eurooppalaisen liikenteen TEN-T ydinverkkokäytävän jatkaminen Helsingistä Tornion kautta Luulajaan asti kuten myös Tukholmasta pohjoiseen Ouluun ja Narvikiin saakka. Tämä vahvistaa arktista ulottuvuutta ja lisää EU-tukikelpoisten hankkeiden määrää Suomessa.
- Ydinverkkokäytävän laajennuksen yhteydessä määritellään uudet solmukodit ja kaupunkisolmukohdat. Suomen tulee olla aktiivisesti mukana suunnittelussa.
- Tavoitteena on oltava EU-saannon maksimointi kaudella 2021 - 2027 tukikelpoisten projektien määrän kasvun kautta. Tärkeiden raitioliikennehankkeiden tulee sisältyä kaupunkisolmukohdille suunnatun tuen piiriin.
- On tärkeää edistää aktiivisesti Suomen ratahankkeita ja myös Rail Baltica -hanketta, josta muodostuu uusi tärkeä yhteys Suomesta EU:n keskeisille markkina-alueille.

4. Euroopan digitaalinen valmius

Taustaa:

- Euroopan digitaalinen vuosikymmen -kokonaisuuden tarkoituksena on saada digitalisaatio palvelemaan ihmisiä ja yrityksiä EU:ssa ja tukea tavoitetta tehdä Euroopasta hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä. (Q1)
- Komissio haluaa ohjata julkista sektoria lisäämään digitalisaation ja uusien teknologioiden kuten tekoälyn hyödyntämistä.
- Aloitteiden vaikutukset ulottuvat datan hallintaan, jakamiseen ja säilytykseen, sähköisiin ja digitaalisiin palveluihin eri sektoreilla (mm. terveystalvet), kyberturvallisuuteen sekä digiosaamiseen ja koulutukseen.

4. Euroopan digitaalinen valmius

Kuntaliiton vaikuttamistavoitteet:

- Digitalisaation edistämiseen liittyvä sääntelykehitys ei saa hidastaa edelläkävijämaiden digitalisaatiotavoitteiden toteutumista.
- Kunnat tarvitsevat tukea muutosten toteuttamiseen.
- Digitaaliverotuksessa on varmistettava, että kuntien tuottamat julkiset digitaaliset palvelut eivät ole verotuksen kohteena eikä kuntien verotaakka täten kasva.
- Vastuhenkilöt: Hanna Menna, Alina Koskela, Jari Vaine

5. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma

Taustaa:

- Komissio aikoo laatia toimintasuunnitelman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täysimääräisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.
- Toimintasuunnitelma on komission keskeinen väline, jolla edistetään sosioekonomista elpymistä ja selviytymiskykyä keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, ja sen tarkoituksena on lisätä digitaalisen muutoksen ja vihreän siirtymän sosiaalista oikeudenmukaisuutta.
- Oikeudenmukaisen talouden paketti (Q1)

Vastuuhenkilö: Tarja Myllärinen

5. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma

Kuntaliiton vaikuttamistavoitteet:

- Kiinnitetään huomiota erityisesti Eu:n ja jäsevaltioiden väliseen toimivaltajakoon. Keskeistä on säilyttää läheisyysperiaatteen mukainen kansallinen toimivalta.
- Kuntaliitto korostaa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari mahdollistaa tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamisen jäsenmaiden sekä myös alue- ja paikallishallintojen kesken.
- Hyvinvointitalouden edistäminen oli yksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden keskeisiä tavoitteita. Sen keskeinen viesti on, että samalla kun ihmisten hyvinvointi on itseisarvo, se on myös ratkaisevan tärkeää EU:n talouskasvun, tuottavuuden, julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys ja yhteiskunnan vakauden kannalta.

Kuntaliiton EU-edunvalvonta kohdistuu myös seuraaviin komission aloitteisiin:

Pääomamarkkinaunioni ja pankkiunioni (Q3-Q4)

Vastuuhenkilö: Jari Vaine

Uuden maahanmuuttosopimuksen mukaiset jatkotoimet (Q2)

Vastuuhenkilö: Anu Wikman-Immonen

Arktinen strategia (Q4)

Vastuuhenkilö: Annukka Mäkinen

Maaseutualueita koskeva pitkän aikavälin visio (Q2)

Vastuuhenkilöt: Taina Väre, Annukka Mäkinen

Eurooppalainen terveysdata-avaruus (Q4)

Vastuuhenkilö: Tarja Myllärinen

Eurooppalaisen koulutusalueen ja päivitetyn osaamisohjelman jatkotoimet (Q4)

Vastuuhenkilö: Hannele Salminen

Lapsen oikeuksia koskeva EU:n strategia (Q1)

Vastuuhenkilöt: Tarja Myllärinen, Maria Salenius, Jarkko Lahtinen

EU:n vammaisstrategia (Q1)

Vastuuhenkilö: Tarja Myllärinen

Sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäiseminen ja torjuminen (Q4)

Vastuuhenkilö: Maria Salenius